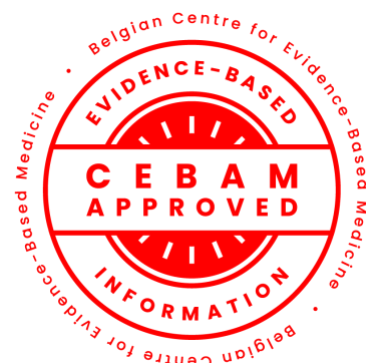

Informatie over stotteren voor leerkrachten en zorgcoördinatoren

Ontstaan van stotteren

De oorzaak van stotteren is erg complex en er is nog geen consensus over. Bij de meeste kinderen wordt het verklaard door de verwerking van spraak in de hersenen die anders loopt en door genetische factoren.

Bij persistent stotteren komen daar ook vaak aangeleerde gedragingen bij.

Enkele bevindingen komen consistent terug:

Verschillen in anatomie en functie van de hersenen

Beeldvorming heeft verschillen aangetoond in de anatomie en fysiologie van de hersenen bij personen die stotteren in vergelijking met personen die niet stotteren.

Deze verschillen kunnen in de loop van de tijd toenemen bij personen die niet herstellen van het stotteren.

Het is niet duidelijk of de anatomische en functionele verschillen oorzaken zijn van stotteren of aanpassingen aan het stotteren.

Genetica

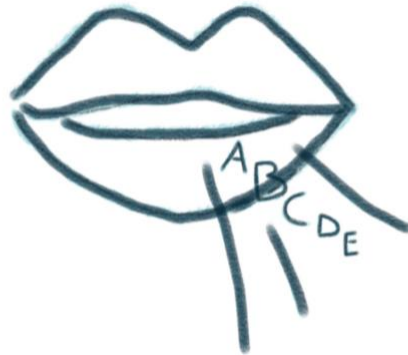
Verschillende studies identificeerden verschillende genen die geassocieerd zouden zijn met stotteren. Hier is dus nog geen duidelijkheid over. Meerdere familiestudies toonden aan dat personen die stotteren vaker familieleden met een geschiedenis van stotteren hebben dan personen die niet stotteren.

Tweelingenstudies bevestigen deze bevindingen.

Bovendien blijken jongens een hoger risico te lopen op persisterend stotteren dan meisjes.

Genetica is niet de enige factor die ten grondslag van het stotteren ligt. Er is vaak wel een zekere aanleg, maar er zijn ook andere factoren die het stotteren kunnen uitlokken bij sommige kinderen.

Kenmerken van stotteren

Om een kind dat stottert op tijd te kunnen doorverwijzen, is het essentieel om het stotteren te kunnen herkennen.

Zichtbare kenmerken

Zichtbare kenmerken van stotteren zijn herhalingen van klanken of woorden en vastzitten in of voor een klank.

Elke kleuter produceert onvloeiendheden, maar er is een verschil tussen normale onvloeiendheden en stotteren.

Normale onvloeiendheden komen voor bij alle kleuters en zijn deel van de normale taalontwikkeling. Een kind met normale onvloeiendheden herhaalt soms klanken, lettergrepen en woorden, maar ze verstoren de spraak van het kind niet.

Kleuters die stotteren produceren vergelijkbare herhalingen, maar aan een hogere frequentie en vaak op kortere stukken, zoals klanken of lettergrepen. Verder kan stotteren gekenmerkt zijn door verlengingen en blokkeringen.

Andere kenmerken

Het stotteren kan ook een impact hebben op het sociaal en emotioneel functioneren. Sommige kinderen kunnen gevoelens zoals angst, schaamte ... ontwikkelen door het stotteren. Soms vertonen kinderen secundair gedrag zoals knipperen met de ogen, wat wijst op vechten tegen het stotteren.

Verschil tussen normale en niet-normale onvloeiendheden

Normale onvloeiendheden

Een meerlettergrepig woord(deel) wordt herhaald
vb: Tele-tele-telefoon

Een zin wordt gecorrigeerd
vb: Ik ga... ik ben daar geweest

Een deel van de zin wordt herhaald
vb: Ik weet... ik weet... ik weet dat

De spraak wordt opgevuld met woorden zoals 'euhm'
vb: Ik denk...euhm...hond!

Komen voor bij alle kinderen, maar ook bij kleuters die stotteren (in een hogere frequentie en mogelijk in combinatie met bijkomend gedrag).

Niet-normale onvloeiendheden

Een éénlettergrepig woord in een zin wordt herhaald
vb: Dat...dat...dat is lekker

Een klank of een syllabe van een woord wordt herhaald
vb: l...i...ik wil dat niet

Een klank van een woord wordt verlengd
vb: Mmmmmama

Het kind blokkeert voor een woord
vb: ...papa

Een deel van het woord wordt afgebroken
vb: Para...(plu)

Komen (voornamelijk) voor bij kinderen die stotteren.

Hoe vaak moeten de kenmerken voorkomen om van stotteren te spreken?

Bij een verhoogde aanwezigheid van niet-normale onvloeiendheden is het adequaat om van stotteren te spreken.

Wanneer bovenstaande kenmerken ongeveer drie keer voorkomen op 100 woorden, is dit indicatief voor stotteren. Als leerkracht/zorgcoördinator is dit moeilijk te identificeren.

Soms echter is de aanwezigheid van minder stottermomenten voldoende om ook van stotteren te spreken. Dat kan als de stottermomenten gespannen zijn.

Hoe kunnen we een kind dat stottert helpen?

- Wacht niet zomaar af. Vroeger hanteerde men vaak de stelregel af te wachten, omdat veel kinderen spontaan herstellen van het stotteren. Nu doen we dit “gecontroleerd”, namelijk onder de professionele begeleiding van een logopedist die gespecialiseerd is in stotteren. Soms leiden gerichte adviezen van de logopedist tot herstel van stotteren. Wanneer spontaan herstel uitblijft, is logopedische therapie noodzakelijk. De logopedist neemt samen met de ouder(s) een beslissing over het aanvatten van een stotterbehandeling en kijkt naar factoren zoals familiaal voorkomen van stotteren, de evolutie van stotteren sinds het ontstaan ...

- Contacteer tijdig een logopedist. Het is essentieel dat een stotterbehandeling geleverd wordt door een logopedist gespecialiseerd in stotteren. Uit onderzoek blijkt dat een vroegtijdig opgestarte behandeling (minstens een jaar vóór de leeftijd van 6 jaar) het meest effectief is. Ook ouders zelf kunnen bij de logopedist terecht voor ondersteuning.
- Het is normaal dat je bezorgd bent wanneer je merkt dat het stotteren fluctueert. Het wordt vaak ernstiger wanneer het kind moe of opgewonden is, over complexe of nieuwe onderwerpen praat, vragen stelt of beantwoordt, of praat met onoplettende luisteraars. Rustig praten met het kind helpt. Het is belangrijk om te laten zien aan het kind dat je luistert. Kijk naar het kind en reageer op wat hij of zij zegt. Daarnaast kan je de zorgen van het kind erkennen, wanneer het aangeeft er last van te hebben.

- Enkele tips voor tijdens een gesprek:

Neem tijd voor een gesprek.

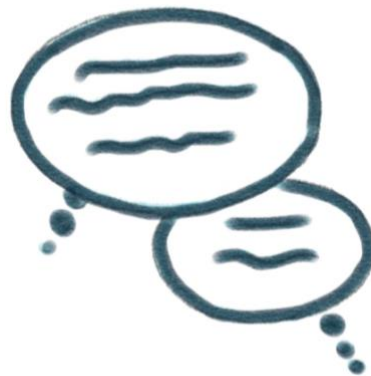
Blijf ontspannen kijken terwijl je luistert.

Wacht je beurt af om te spreken en onderbreek het kind niet.

Reageer op wat kinderen zeggen en niet op hoe ze spreken.

Op deze manier ervaren kinderen dat ze tijd krijgen om te spreken en dat stotteren mag.

Stotteren bespreekbaar maken

Stotteren bespreken met het kind is een goed idee.

Het is belangrijk dat het kind en zijn/haar omgeving hun gedachten en gevoelens erkennen en het stotteren bespreekbaar maken.

Ook jonge kinderen zijn zich vaak al bewust van het stotteren. Door erover te praten zal het kind zich minder zorgen maken.

Vraag concrete handvaten aan een logopedist gespecialiseerd in stotteren, zodat de ouders een goed beeld krijgen van hoe ze deze gesprekken met het kind best aanpakken.

Tijdige doorverwijzing

Het is belangrijk dat de diagnose van stotteren bij kleuters op tijd wordt gesteld, want een vroegtijdige behandeling door een gespecialiseerde logopedist levert de beste resultaten op.

Voor de leeftijd van zes jaar komt stotteren aanzienlijk vaker voor dan bij personen die ouder zijn dan zes jaar. Dit betekent dat stotteren vaak herstelt, ofwel spontaan ofwel door een vroegtijdige behandeling.

Wanneer stotteren niet tijdig behandeld wordt, kan dit een negatieve impact hebben op de persoon die stottert en diens omgeving. Kinderen kunnen zich al bewust worden van hun onvloeiendheden op zeer jonge leeftijd. Negatieve effecten bij het kind zelf kunnen bestaan uit angst, frustratie, woede, vermijdingsgedrag ...

Daarnaast kunnen er bijkomende reacties ontstaan bovenop het stotteren, bijvoorbeeld knipperen met de ogen.

Maar ook de ouders van het kind ondervinden vaak last: ze kunnen overbezorgd, angstig, onzeker ... zijn.

Het is belangrijk stotteren op jonge leeftijd te identificeren en om dit aan ouders te signaleren indien zij dit zelf nog niet hebben opgemerkt. Neem zeker contact op met de ouders van het kind en raad op tijd aan een logopedist te contacteren bij een vermoeden van stotteren.

Denk je dat een kind uit je klas stottert? Wacht dan niet af. Ouders contacteren best een logopedist die gespecialiseerd is in stotteren. Met de juiste adviezen of behandeling is de kans op herstel vóór 6 jaar groter. Het is niet de bedoeling dat er gewacht wordt tot het kind 6 jaar is. Een behandeling door een logopedist gespecialiseerd in stotteren zou reeds vroeger opgestart moeten worden.

Extra informatiemateriaal

Op deze [website](#) kan je informatie vinden over verschillende topics:

- Oorzaken van stotteren
- Kenmerken van stotteren
- Hoe vaak moeten deze kenmerken voorkomen om van stotteren te spreken?
- Hoe kunnen we een kleuter die stottert helpen?
- Stotteren bespreekbaar maken
- Tijdige doorverwijzing

Je kan een gratis download van onze **poster** en **brochure** vinden op onze website. Deze bevatten informatie die je kan meegeven aan de ouders. Bekijk of deel ook zeker onze **video** met informatie over stotteren bij kleuters. Bij twijfel kan je steeds contact opnemen met een **logopedist die gespecialiseerd is in stotteren**. Zij kunnen het best bepalen of een kind nood heeft aan therapie. Contacteer ons gerust (sabine.vaneerdenbrugh@thomasmore.be) als je graag een **bijscholing of cursus** wilt organiseren voor jou en je team.